

Rakkautta ja rautalankaa

Anneli Salonen

Rakkautta ja rautalankaa

Anneli Salonen

Rakkautta ja rautalankaa

SAGA Egmont

Rakkautta ja rautalankaa

Cover image: Shutterstock

Copyright © 1997, 2023 Anneli Salonen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727047218

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Sotalaiva

Sotalaiva oli rakennettu lähelle järveä, rannan päivänpuoleiselle rinteelle. Sen oli rakennuttanut joskus 20-luvulla äveriäs tilanomistaja sijoitusmielessä. Kerrottiin, että talon vankkana peruspilarina olisi ollut kieltolaki, mutta maailmaan on mahtunut ja mahtuu kaikenlaisia olettamuksia.

Niin että se niistä jutuista.

Sotalaiva-nimen talo oli saanut jo vuosikymmeniä sitten kaupungin silloisilta asukkailta; niin hulvatonta menoa oli talossa niihin aikoihin eletty.

Talolla oli ollut useita omistajia, tilanomistaja oli myynyt sen sievoisella voitolla ulkolaissyntyiselle pääkaupungin herralle, joka – näin kerrottiin – kävi rahastamassa vuokrat henkivartijan turvin. Talvisodan aikana Sotalaiva oli siirtynyt kauppiassuvulle ja 80-luvun alussa sen oli ostanut Sampo Nyyrikki Harmaa, jonka isä, jääkäriluutnantti Grå, oli suomenmielisenä muuttanut nimensä Harmaaksi.

Sampo Harmaa, eläkkeellä oleva kiinteistövälittäjä ja rakennusmestari, oli korjaillut Sotalaivaa ulkoa ja sisältä ja retusoituna siitä oli tullut uljas talo. Rakenteellisesti se oli melko erikoinen. Kaksikerroksisen, valkeahkoksi maalatun talon katolla sojotti pieni torni, taloon oli kaksi pääsisäänkäyntiä, jotka jatkuivat kahteen kerrokseen kohoavina pieniruutuisina erkkereinä. Sotalaivassa oli vähän jugendia, vähän kansallisromantiikkaa, mutta se ei ollut haitta; pieni sekarotuisuus vain lisäsi talon kiehtovuutta.

Sampo Nyyrikki Harmaan hallussa oli talon yläkerta. Ison talon alakerta oli vuokralaisten asuttama, kuten oli ollut aina; vuokralaiset olivat aina kuuluneet Sotalaivan historiaan.

Sotalaivan sijainti oli aivan erinomainen, lähellä keskustaa ja kuitenkin tarpeeksi etäällä kaupungin hälinästä. Rantaan viettävällä tontilla kasvoi leikkaamaton nurmikko apilankukkineen ja päivänkakkaroineen ja talon ympäristössä rehotti villiintynyt sinikriikunapöheikkö, joka tuotti aivan tyydyttävästi pieniä hedelmiä talon asukkaiden tarpeisiin.

Sinikriikunoitten takana oli hoitamaton puistikkoa ja etäämpänä, kalliontapaisella mäellä sijaitsi asumalähiö, joka oli nimetty Korkeavaaraksi, sillä siellä asuvat ihmiset olivat omasta mielestään niin kutsuttua yhteiskuntamme parhaimmistoa. Kulttuurillisesti ja muutenkin.

Korkeavaaralaisten mielestä Sotalaivassa asui, joskaan ei enää hulvatonta, niin kuitenkin varsin olematonta väkeä.

No, ehkä asuikin, mutta enemmän he kuitenkin olivat melko lailla ihmisiä, joskus onnellisia ja joskus surullisia, kuten ihmiset yleensä. Tekivät töitä, jos Luoja soi ja markkinavoimat sallivat, söivät, joivat, piereskelivät ja naivat, aivan samoin kuin korkeavaaralaisetkin. Ihmisiä kuitenkin kaikki, Luojan luomia

tai kehityspolulta tulleita, miten sen kukin kohdallaan oli tuntevinaan tai tietävinään.

Sotalaivan isäntä Sampo Harmaa oli jämpä mies, ankarakin, jos tarvittiin. Vuokrat oli maksettava ajallaan ja järjestys piti talossa olla. Luoja varjolkoon sitä, joka harjoitti Sotalaivassa vääryyttä tai venkaloi järjestyssääntöjä vastaan. Sille ei kunnian kukko laulellut.

Ei ollut laulanut Joel Linkkilällekään, joka oli asunut vähäisen ajan yläkerran toisessa huoneistossa, siinä missä nyt asuivat Sami ja Helinä.

Sampo Harmaata ihmetytti yhä se, että mitenkä hän, joka piti itseään melkoisena ihmistuntijana, olikin voinut niin pahasti erehtyä, että oli ottanut sellaisen kelmin vuokralaisekseen. Mutta mies oli sumuttanut Sampon taitavalla briljeerauksella ja niinpä Sampo oli luullut solmineensa aivan erinomaisen vuokralaissuhteen. Mies oli kertonut markkinoivansa sairaalaelektroniikkaa ja hänen työmaansa tulisi kattamaan koko Suomen.

Siinäpä vasta hyyryläinen, oli Sampo tyytyväisenä hyrissyt. Se ei pahasti asuntoa kuluttaisi.

Mutta jo viikon sisällä Sampo oli tajunnut, että uuden vuokralaisen toimenkuvassa oli jotain pahasti pielessä. Työkenttä, jonka piti kattaa koko Suomen, olikin rajoittunut Sotalaivaan ja miehen asuntoon.

Sotalaivan elämä oli häiriintynyt siinä määrin, että talon muut asukkaat olivat ruvenneet ihmettelemään ja valittelemaan yökautisista portaitten tramppaamisesta ja muusta melusta ja vihjailemaan, että talon alkuaikojen syntinen meno oli taas nykypäivää.

Tottahan Sampo oli sen itsekin nähnyt ja kuullut, asuihan hän yläkerrassa. Mutta varovaisena miehenä ja talon sääntöjen laatijana hän katsoi, että oli oikein ja kohtuullista vuokralaista kohtaan, että häntä ensin varoitettaisiin. Ehkäpä Joel Linkkilän tapainen fiksi mies hyvinkin taipuisi talon tavoille.

Niinpä hän oli ilmoittanut, oikein paperilla, että Joel Linkkilän oli heti muutettava markkinointitekniikkansa, sillä entisenä liikemiehenä hän ei voinut mitenkään ymmärtää, että sairaalaelektroniikan myynti koko Suomen alueelle tulisi onnistumaan Sotalaivasta käsin ja vaatisi kaiken lisäksi noin jumalatonta menoa.

Se oli ollut turha toive, sillä varoitus oli mennyt harakoille. Joel Linkkilä oli heilutellut ylimielisenä vuokrasopimustaan ja kohdellut Sampoa kuin mitäkin fossiilia.

Totta kai moinen käytös oli saanut Sampo Harmaan närkästyksiin. Niinpä hän oli ruvennut haistelemaan asukkaansa jälkiä. Ja käryhän niistä oli noussut. Sen verran pohjaan palannutta käry oli ollut, että Sampo oli ottanut alakerrassa asuvan taiteilija ja kehysnikkari Veini Varjomaan todistajakseen ja irtisanonut huora- ja ties minkä konsulentin vuokrasopimuksen välittömästi.

Alkuun Joel Linkkilä oli vain nauraa höröittänyt irtisanomiselle. Hän oli tuonut viinan hajuisen itsensä melkein Sampon naamaan kiinni, katsonut pirullisesti ja äheltänyt: – Kas vain, kun isännän silmänvalkuaisissa näkyy punaisia täpliä ihan ryhmissä, ei kai vaan isäntä kärsi seksihulluudesta. Minä voisoin toimittaa isännälle vankkalanteisen naisen, jolla on isot ja punaiset nännit. Ja jos...

Se oli ollut viimeinen pisara Sampon sappimaljaan, hän oli suoristanut 187-senttisen vartensa ja karjaissut naama punaisena enemmän perkeleitä kuin ikinä.

Hän oli vielä tehostanut uhkailuaan poliisilla. Ladellut liudan kaupungin virkavaltaa, pienimmästä järjestyspoliisista isoimpaan päällikköön saakka. Ja kaikki nimeltä. Miten oli muistanutkin. Litanian päätteeksi Sampo oli ottanut Joel Linkkilän taskusta Sotalaivan avaimet ja lennättänyt, yhteisvoimin Veini Varjomaan kanssa, miehen pihalle.

– Tässä sulle alkukyyti helvettiin! Sulle ja sun vankkalanteisellesi! Sampo oli evästykseksi huutanut.

Seuraavana päivänä oli elektroniikka-edustaja Joel Linkkilä hakenut tavaransa Sotalaivasta vähin menoin.

Sellaista komentoa Sampo Harmaa talossaan piti, jos tarvis vaati.

Melko lailla ihmisiä

Sami raaputti maalia parvekkeen kaiteesta, kokosi maalihilseet kämmenelleen ja puhalsi. Maalin kappaleet leijailivat kevyesti kuin lumihiutaleet vihreälle nurmelle, parvekkeen alla olevalle leveälle ja rosoiselle penkille ja sillä torkkuvan Hilppa Huikuran harmaille hiuksille. Hilppa on varmaan penkin kanssa yhtä vanha, Sami mietti. Sampo oli eilen kertonut, että penkin päällä oli joskus pienitty lahdattuja sikoja, se oli sen Hilpalta kuullut. Tappopenkiltä se näyttikin, sen pinnalla oli ristiin rastiin viiltoja kuin kirveen jättämiä. Rämä penkki ja rämä talo. Parvekkeen lattiakin luisu. Joku aamu minä tulen ja pissaan ja katon kun pissa noruu kaiteen rakosista maahan, Sami suunnitteli. Samin mieli oli sekalaisesti uhmakas, surumielinen ja ikävystynyt. Hän kääntyi katsomaan Helinää, joka pesi parvekkeen oven ikkunoita. Tyhmä, se on viihtyvinään täällä, hyriseekin, Samia harmitti.

– Kusi kusi kusi, Sami rupesi hokemaan ja sai Helinän lopettamaan pesemisen ja hyräilyn.

- Sami! Mitä sinä hoet? Mikä sinun on?
- Kummaa porukkaa, Sami sanoi ja käänsi selkensä Helinälle.
- Missä? Helinä tuli hänen vierelleen ja kumartui katsomaan kaiteen yli. – Mitä sinä höpsit? Eihän siellä ketään ole.
- Onhan. Se Hilppa torkkuu taas sikapenkillä ja muuteskin. Kummitustalo ja kummitusporukkaa, Sami mutisi ja potkaisi parvekkeen lautoja.
- Talon väestäkö sinä kiukuttelet? Ei ne sen kummempia kummituksia ole kuin mekään. Kunhan tutustut...
- Jannen mä vaan tunnen ja se on jossain. Ja on ne kummallisia. Ainaskin jotkut. Ykskin veti valkoista maalia naamaansa ja käsiinsä, se oli ihan haamun näköinen. Mä näin, sen ovi oli auki.

Heli nauroi. – Se oli tietysti kauneusnaamio. Naiset levittelee kasvoilleen kaikenmoisia hoitomaskeja.

- Se olikin mies! Se Visa alakerrasta.
- No, voivathan miehetkin...
- Ja se oli puettu valkoiseen lakanaan.
- Ai jaa. No, ehkä se harjoitteli, vaikka jotain näytelmäroolia tai sellaista. Olisit kysynyt Visalta.
- Olisinkin, mutta se vaan kumarsi ja sanoi:
"Yksityistilaisuus."

– Sen pituinen se, Helinä naurahti ja rupesi ihastelemaan pesemiään ikkunoita. – Aika kirkkaat, vai mitä? Helinä katsoi Samia ja huokasi. – Vanhahan tämä talo on, mutta ei sentään mikään kummitustalo. Myönnä pois, että tämä on sinustakin aika jännä. Torni ja kaikkea.

– Muutetaan takaisin maalle, Sami katsoi Helinää surullisen näköisenä.

- Emmehän me voi. Isoisä on luvannut pitää sinusta huolta ja siinä sivussa vähän minustakin...
- Sampo se on. Se tahtoo, että sitä sanotaan Sampoksi.
- No, Sampo sitten, Helinä halasi Samia. – Kuule, ajan kanssa tämä alkaa tuntua kodilta, saat nähdä.

Sami suretti Helinää. Sami oli äidin kuoleman jälkeen muuttunut. Vilkas poika oli tullut miettiväksi, ei paljoa puhunut eikä pälpättänyt, kuljeskeli vain hänen kintereillään kuin peläten, että hän katoaa.

Helinä huokasi. Miksi minä sitä kummastelen? Sami oli vasta yhdeksän ja hänen elämänsä oli suistunut raiteiltaan. Äidin kuolemasta oli vain nelisen kuukautta ja runsas viikko sitten kaikki turvallinen, koti, tutut tienoot ja kaverit, oli vaihtunut uudenlaiseen elämään vieraassa kaupungissa ja vieraassa talossa. Ja nyt oli perheen päänä isoisä, jota piti kutsua Sampoksi.

Isoisä, joka oli huolehtinut heistä monella tapaa, oli äidin hautajaisten jälkeen ehdottanut tai oikeastaan päättänyt, että nyt on aika pojanlasten muuttaa hänen taloonsa. – Poikahulttiosta ei isäksi ole ollut, joten minä huolehdin nyt teistä. Lieneekö poika enää hengissäkään. Venäjän rakentamiset on rakennettu, ei se siellä enää töitä tee. Kuolleena makaa savikuopan pohjalla tai juoppolallina ties kenen sylissä. Oli siinä minulla poika. Minä koulutin sen rakennusinsinööriksi, pomoksi omaan firmaani, mutta eihän se sille kelvannut, muille maille sen piti lähteä hotellikolosseja pykäämään. Minä sanon sinulle, Helinä, että poika on minulle kuollut. Te, Sami ja sinä, olette minun ainoat perijäni, paperit on jo tehty. Ja jos poika palaa, lakiosansa saa ja sekin menee voudille elatusmaksuihin.

Helinälle ja Samille isä oli ollut matkalaukkuisä, jolla oli ollut aikaa lapsilleen vain loma-aikoina, sillä hänen rakennustyömaansa olivat olleet muilla paikkakunnilla, useimmiten ulkomailla. Kun Sami oli ollut kaksivuotias ja Helinä kuudentoista, isä oli lähtenyt kolmannelle komennukselle Neuvostoliittoon ja sille reissulle jäänyt.

Äiti oli saanut isältä kirjeen, jossa tämä oli ilmoittanut, että ei enää palaisi kotiin ja että äiti voisi hakea eron, jos haluaa. "Ero tai ei, minusta se on yksi ja sama, sillä heitteille en teitä aio jättää, tulen lähettämään rahaa pankkitilillesi entiseen tapaan", oli isä kirjoittanut. Eihän äiti eroa ollut hakenut, ei sittenkään, vaikka joku niin kutsuttu ystävä oli tullut kertomaan, että oli nähnyt isän Jaltalla kaunis venakko kainalossaan.

Helinä oli säälinyt äitiä, joka oli Samin synnyttyä jättänyt työpaikkansa postissa ja elänyt vain miehelleen ja lapsilleen. Hän oli säälinyt äidin turhaa rakkautta ja vihannut isää, jolta ei ollut perinyt muuta kuin nimensä. *Helinä!* Se nimi oli ollut hänelle murrosiän kärsimys; kellään muulla hänen ikäisellään ei ollut sellaista nimeä. Äiti oli kertonut, että Helinän syntymäyönä oli ollut ukkosmyrsky. Raju tuuli oli kaatanut talon edustan vanhan koivun, se oli romahtaessaan särkenyt kuistin ikkunat ja lennättänyt lasin sirpaleet helinällä lattialle. Tyttö syntyi tähän maailmaan melkoisella helinällä, siitä tytölle nimi, isä oli ideoinut. Helinä Harmaa – hieno nimi, hän oli ihastellut.

Yhden ukkosyön helinä, siinä isän anti – siittämisen lisäksi – hänen elämälleen, Helinä hymähti.

Kun äiti oli sairastunut, (Helinä oli ollut aivan varma, että se osin johtui isästä, jolta ei ollut riittänyt perheelleen myötämieltä, rakkaudesta puhumattakaan) Helinä oli lopettanut koulun lukion toisella, opiskellut perushoitajaksi ja valmistuttuaan

jäänyt kotiin hoitamaan äitiään sekä tehnyt siinä ohessa töitä yksityiselle sairaanhoitopalvelulle. Nämä ratkaisut hänen oli ollut pakko tehdä, sillä isästä oli tullut entistä olemattomampi; ei enää rahalahetyksiä, ei joulumuistamisia, ei minkäänlaista elonmerkkiä. Isoisän tiedustelut ja kyselyt, niin rakennuttajalta kuin konsulaatistakin, olivat olleet turhia. Isä oli kadonnut. – Se on tapettu, isoisä oli murahtanut päätössanat etsinnöille.

Se kaikki oli nyt mennyttä elämää. Nyt heidän elämänsä oli täällä, Sampon luona Sotalaivassa.

Sami ja hän olivat tuoneet mukanaan Sotalaivaan vain äidin muiston, rakkaita tavaroita, ison läjän rautaromua, kaasupullot, hitsausvälineet ja "rautalangasta väännettyä hitsitaidetta", kuten Helinä teoksiaan pilke silmäkulmassaan nimitteli.

Tämän uuden elämän Helinä aikoi suunnitella niin, että siinä voisi elää huomista pidemmälle; asunto jo oli ja työpaikan saannin suhteen Helinä oli toivorikas. Ellei hän saisi työtä sairaalasta niin sitten lehteen ilmoitus; hän olisi valmis vaikkapa kotihoitokeikkoihin. Ellei työtä kaikesta toivorikkaudesta huolimatta löytyisi, hän rupeaisi romuhommiin ja myisi hitsaustöitään toreilla ja markkinoilla suomalaisten pihamaille.

Sampo Nyyrikki Harmaalla oli ollut Helinän suhteen hieman toisenmalliset suunnitelmat: hän oli pari iltaa sitten ehdotellut, että Helinä lukisi lukion kolmannen iltalukiossa ja lähtisi sitten vaikka opiskelemaan.

– Minä luen sinulle sen ylioppilaslakin, jos sinä sitä niin kovin haluat. Mutta sen olen päättänyt, että aion tyrkytellä itseäni työmarkkinoille, Helinä oli sanonut sen oloisena, että se pitää minkä hän sanoo.

– Pojasta minä joka tapauksessa tulen tekemään lukumiehen, Sampo oli tuhahtanut ja ollut oikeastaan hyvillään Helinän

päättäväisyydestä: tyttö ei olekaan mikään lepsuliisa, se kyllä tulisi maailmassa toimeen.

Tällä hetkellä Sampolle kuitenkin oli tärkeintä se, että Helinä ja Sami asuivat hänen lähellä – Sotalaivan yläkerrassa.

Sotaleski Hilppa Huikura asui alakerran toisessa yksiosässä. Hilppa oli muuttanut Sotalaivaan viisivuotiaana äitinsä kanssa, varttunut nuoreksi naiseksi Sotalaivan ja Villatehtaan varjossa, mennyt välirauhan aikana naimisiin ja saattanut miehensä sankarihautaan jatkosodan viimeisenä vuotena.

Äitinsä Hilppa oli haudannut parikymmentä vuotta sitten parihautaan; siinä tulisi olemaan myös hänen viimeinen sijansa.

Hautapaikka olikin Hilpan ainoa arvokas kiinteä omaisuus. Tontti siunatulla maalla. Hilppa oli myös sijoittaja. Järkevänä ihmisenä hän oli valinnut varman sijoituskohteen ja koska mikään tässä maailmassa ei ollut niin varmaa kuin kuolema, niin Hilppa oli siirtänyt joka kuukausi vähäisestä eläkkeestään pienen summan pankkitilille, joka oli nimetty "Hautausrahastoksi". Sen sijoituksen sai käyttää vain hänen arkkuunsa ja haudan hoitoon. Että hänet saatettaisiin kunnialla, omalla rahalla ostetulla arkulla hautaan, ja että ainakin muutaman vuoden haudalla olisi kukkia ja joku kävisi siellä joskus, istuttaisi kukat ja kastelisi, vaikka se olisi vain hautausmaan työntekijä, ventovieras.

Hilpalla ei ollut omia sukulaisia näillä tienoin. Oli vain kelvoton Ville, joka oli Huikuraisia miehen puolelta. Ville kävi kerran kuussa, Hilpan eläkkeen maksupäivänä, tervehtimässä vanhaa sukulaistaan ja se tervehdyskäynti oli yhtä kuin rahan vonkuminen.

Kaksiossa, Hilpan seinänaapurina, asui Minerva Sintula, eli Mirru, lähes nelikymppinen työtön sosiaalityöntekijä, rehevävartinen ja ihmisläheinen.

Miestä Mirrulla ei avioliiton sitein ollut eikä koskaan tulisi olemaankaan. Sen päätöksen Mirru oli tehnyt petolliseksi osoittautuneen rakkauden, keskenmenon, työnsä ja asuntonsa menettämisen seurauksena.

Näistä elämän ravisteluista huolimatta Mirru ei suinkaan ollut mikään katkera keloju. Ei ollenkaan. Ei Mirru miehiin päin sylkäissyt, ei sinnepäinkään – hän vain tallasi omaa polkuaan vapaana villikukkana. Mitä hän avioliitolla olisi tehnytään, kun ei voinut saada omaa lasta.

Maa oli Mirrun kohtu. Mirru korvasi oman hedelmättömyytensä kasvattamalla kukkia ja vihanneksia Sotalaivan multaisalla rantapengerillä. Niinpä hän synnytti joka kesä, maan sylissä ja lehtien alla, monta hedelmää ja kukkaa – pienistä siemenistä.

Mirrulla oli sydäntä myös lihaa ja verta oleville taimille. Niinpä häneltä, työttömältä, riitti aikaa kolhituille lapsille. Niille vailla hoitoa kasvaneille.

Hänellä oli suojeluvalvonnassa Janne, yhdeksänvuotias ressurssi, joka oli joutunut poliisin ja sosiaali-ihmisten puhutteluun näpistelyn ja koulupennalismien vuoksi. Jannen pieni elämä oli ollut kuin kujakissan kulkua, sillä hänellä oli äiti, jolla ei ollut taitoa eikä pahasti haluakaan lapsen kasvattamiseen. Niinpä Mirru Sintulasta oli tullut tukikeppi äidille ja ennen kaikkea Jannelle. Mirru oli ollut sitä mieltä, että epäsosiaalisesti leimatusta Jannesta kasvaisi aivan kelpo ihminen, jos vain joku antaisi hänelle aikaa ja rakkautta ja sitä hän Mirrulla oli; tuhlattavaksi saakka.

Kesä täynnä yllätyksiä ja rakkautta!

Kun 23-vuotiaan Helinän äiti kuolee, Helinän ja hänen 9-vuotiaan pikkuveljensä Samin elämä menee kertaheitolla uusiksi. Helinä ja Sami muuttavat isoisänsä luo vanhaan taloon, jossa majailee myös joukko mitä kummallisimpia vuokralaisia.

Onneksi Helinän mullistuneeseen elämään mahtuu myös rutkasti romantiikkaa, kun muuan Perttu päättää valloittaa Helinän sydämen...

Anneli Salonen (1924–2013) oli suomalainen kirjailija, joka julkaisi erityisesti viihteellisiä rakkausromaaneja. Salonen julkaisi esikoisteoksensa ”Maariankukka” vanhemmalla iällä; kirjailija oli esikoisensa julkaisun aikaan 68-vuotias. Päätoimisen uransa Salonen teki tilitoimistoissa.